

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1936 kl. 9 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
angående åtgärder för stärkandet av justitie- och mi-
liteombudsmännens fria ställning m. m.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft de inom andra kammaren väckta motionerna nr 359 av herr *Flyg m. fl.* och nr 397 av herr *Christiernsson*.

I motionen II: 359 hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen begära snabb utredning om vilka åtgärder, som böra vidtagas för att vissa påtalade missförhållanden i Högsta domstolen samt i J. O.-institutionen måtte avhjälpas, samt att regeringen till riksdagen måtte inkomma med de förslag vartill utredningen i fråga kan komma att leda».

I motionen II: 397 hemställes, »att riksdagen ingår till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning om de åtgärder, som kunna anses gagneliga för stärkandet av ombudsmännens fria ställning, samt därom, att Kungl. Maj:t till riksdagen ville ingiva de förslag i ämnet, vartill utredningen kan giva anledning».

Beträffande motiveringen för de framlagda förslagen får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

Utan att ingå i någon prövning av de i motionerna berörda rättsfallen, vilka icke ligga under konstitutionsutskottets granskning, men utgöra motivering för motionärernas yrkanden om utredning, hemställer utskottet, som finner motionerna icke förtjäna avseende,

att

1) motionen II: 359 och

2) motionen II: 397

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 maj 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar *Reuterskiöld*, *Hallén*, *Strömberg**, *Gustaf Adolf Björkman*, *Stendahl**, *Bergman**, *Källman**, *Carl Lindmark**, *Rydberg**, *Karl August Johanson**, *Nils Andersson**, *Borg*, *Persson* i Trången*, *Andersson* i Igelboda*, *Fast*, *Olsson* i Mora, *Andersson* i Malmö*, *Lundqvist*, *Ossbahr** och *Nilsson* i Karlstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Reuterskiöld, Persson* i Trången och *Olsson* i Mora som ansett, att utskottet bort avgiva följande utlåtande:

»Utan att ingå på någon prövning av de i motionerna berörda rättsfallen, vilka icke ligga under konstitutionsutskottets granskning, och utan att heller pröva, huruvida i dessa fall, sådana de efter granskning må finnas faktiskt föreligga, J. O. bort eller icke bort ingripa, kan utskottet icke underlåta att understryka den *konstitutionella* åtalsplikt, som i *princip* åligger J. O. enligt R. F. § 101 och vars fullgörande icke — i olikhet med vad eljes gäller enligt J. O:s instruktion §§ 2, 3 — jämlikt även § 4 i instruktionen beror av någon opportunitetsprincip, utan ovillkorligen skall fullgöras så snart de yttre förutsättningarna härför föreligga, riksrätten obetaget att efter undersökning av alla inverkan omständigheter fria eller fälla. Grundlagens mening är otvivelaktigt att genom åtal från J. O:s sida — vilket i dylika fall icke kan av riksdagen eller något dess utskott föreskrivas — riksrätten skall sättas i tillfälle att pröva fallet. Att J. O., där underlåtenhet i detta avseende föreligger, ansett sig äga samma frihet att besluta åtals underlåtan som eljes, kan visserligen förmodas, men är efter utskottets uppfattning felaktigt ur grundlagens synpunkt. Det är nödvändigt att detta förhållande understrykes, som den uppfattningen icke får vinna fotfäste, att J. O. icke intager en fri och obunden ställning i förhållande till H. D. och R. R.

Utvecklingen i senare tid — såväl under 1890-talet, då under 9 år 6 gånger inträffade att J. O. utnämndes till justitieråd, som ock under åren 1925—1935, då 3 gånger liknande utnämning skett, även om i ett fall icke omedelbart, varjämte i ett par fall sedan 1915 M. O. blivit befordrad till president — pekar onekligen i den riktningen att J. O. och M. O.-ämbetena allt mera blivit genomgångsplatser för revisionssekreterare till högre domare- eller ämbetsbefattningar, och att en dylik utveckling efter hand måste medföra ett försvagande av riksdagens ombudsmannainstitution ligger i öppen dag. Sitt största anseende och sin största betydelse hade J. O.-ämbetet under de tider, då ombytet av innehavare var sällsynt och ingen befordran av denne till annan högre post ens ifrågasattes.

Utskottet finner det därför nödvändigt att genom viss ändring av gällande bestämmelser angående J. O. och M. O. dessa ämbetsmäns ställning förstärkes, alldeles oavsett huru i de av motionärerna berörda fallen rätteligen må förhålla sig. Redan under förra årets riksdag var inom utskottet ifrågasatt att upptaga detta spörsmål till behandling. Varken då eller nu har utskottet ansett sig kunna förorda att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag i detta ämne, som först och sist måste anses som en riksdagens egen angelägenhet. I år har utskottet icke haft tillfälle att utarbeta och förelägga riksdagen nödiga förslag i frågan.

Emellertid anser sig utskottet böra i detta sammanhang betona, att de

ändringar, som närmast synas böra underkastas utredning, icke få åsyfta något förbud för J. O. och M. O. att mottaga sådant ämbete utan väsentligen måste inriktas *dels* måhända på förlängning av J. O:s och M. O:s ämbets-tid exempelvis så att valen skulle gälla för varje andrakammarvalperiod *dels* i varje fall likställande av J. O. och M. O. i allo med justitie- och regeringsråd, varmed utan varje lagstadgande lärer följa att avlöningen blir densamma som för de senare; huruvida tillika viss pensionsrätt efter visst antal valperioder, bör medgivas, i analogi med vad om generaldirektörer som förordnas på vissa år gäller, lärer få bero av särskild prövning. Den likställighet som nu i grundlag är stadgad mellan å ena sidan J. O. och M. O. och å den andra justitiekanslern torde, efter utskottets mening, böra på det sätt bibehållas även efter en sådan ändring som ovan antytts, att också justitiekanslern likställes med justitieråd och regeringsråd. Justitiekanslern var tidigare i likhet med justitieråd, jämlikt R. F:s d. v. § 26 ledamot av de s. k. justitiekonseljerna och utskottet finner önskvärt att justitiekanslerns ställning i likhet med J. O:s och M. O:s förstärkes. De kostnader, som härmed följa, äro icke särdeles betydande, men för rättssäkerhetens i landet bevarande kunna de bliva av verklig betydelse. Att i åtskilliga avseenden denna rättssäkerhet behöver det ökade stöd som följer med en fastare och bättre ställning för de tre ämbetsmän, varom nu är fråga, synes utskottet icke kunna med fog förnekas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då motionärerna yrkat en utredning genom Kungl. Maj:t, som utskottet icke funnit lämplig, och som i sinom tid kan av utskottet självt verkställas, hemställer utskottet,

att motionen II: 359, och

att motionen II: 397

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

2) av herr *Fast*.